

שבת ק

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

מים על גבי מים היינו הנחתן וכו'. פרש"י ואם נטל מקצתן והוציא הוה עקירה. מפרש במרומי שדה דמדברי הרמב"ם (שבת פי"ג ה"ד) למד הטעם, דמים על גבי מים הוי כמונחים על הארץ, והוי כמונחים ע"ג מקום ארבעה, משא"כ אגוז ע"ג מים, אינו דומה להנחה על מקום ד', ולפ"ז מיירי כשהמים עומדין, וכהגמ' לעיל (ה:): דמיירי במים בגומא, ובמים מהלכין פשיטא דלא מקרי הנחה, אפילו אגוז בכלי וכלי צף על פני המים. ונראה דמשו"ה דייק רש"י לפרש היינו הנחתן לענין עקירה, ולא פירש כמשמעו לענין הנחה, אלא משום דמפרש ג"כ כהרמב"ם דמיירי לענין הנחה ע"ג מקום ד', ולענין הנחה לא בעינן מקום ד' כדרכ חסדא שם, משו"ה מפרש לענין עקירה.

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות שבת פרק יג

(ד) היה עומד באחת משתי רשויות ופשט ידו לרשות שניה ונטל משם מים מעל גבי גומא מלאה מים והוציאן חייב שהמים כולן כאילו הן מונחין על הארץ אבל אם היה כלי צף על גבי מים ופירות בתוך הכלי ופשט ידו ולקח מן הפירות והוציא פטור שהרי לא נחו הפירות על גבי הארץ ונמצא שלא עקר מעל גבי מקום ארבעה ואין צריך לומר אם היו הפירות צפין על פני המים והוציאם שהוא פטור וכן אם היה שמן צף על פני המים וקלט מן השמן והוציאו פטור:

3. שפת אמת מסכת שבת דף ק עמוד א

בגמ' אגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים י"ל דהספק הוא אי בעי הנחת כלי ג"כ או דבהנחת חפץ לחוד סגי, אבל הנחת חפץ ודאי בעינן א"כ באגוז ע"ג מים שבכלי נמי לאו היינו הנחתן ובוזה לא הוי ספק כלל כנ"ל:

4. שפת אמת על שבת דף ה/ב

שם בגמ' אגוז בכלי וכלי צף על המים מהו כו'. ה"י אפשר לפרש בעוקר הכלי עם האגוז או מניחה עם האגוז על המים דבוזה מסופק אי אזלינן בתר הכלי. אבל בעוקר האגוז מתוך הכלי יש לילך אחר האגוז ויהי' חייב בוודאי אבל הרמב"ם כ' בהדיא (בפי"ג משבת) דבעוקר האגוז מן הכלי פטור וכ' הה"מ הטעם משום דנשאר בתיקו ע"ש. ומ"מ גם בעוקר הכלי עם האגוז נראה דמידי ספיקא לא נפקא. שוב מצאתי בראב"ן שפי' באמת כן האיבעיא דהכא כנ"ל:

5. תוספות שבת דף ה/ב

אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו - ואף על גב דאמרינן בפרק קמא דב"מ (דף ט: ושם) ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטי לה לגבי קנין שאני דלא אקרי חצר מהלכת דחצר ילפינן מיד ויד נמי איהו דקא מסגי תותא וקא ממטי לה אבל הכא ממשכן ילפינן ושם לא היה מסתמא אלא כדרך שמצניעים חפצים בני אדם ובעי אגוז בכלי

וכלי צף ע"ג מים אם הוא דרך כך להצניע חפצים או לא אף על גב דודאי לאו כמונח דמי דקי"ל רכוב כמהלך
דמ' ובייש פרק בתרא (דף קנג.) משמע נמי דאם נותן על אדם כשהוא מהלך דלא חשיב הנחה דקאמר מניחו עליה כשהיא מהלכת ונוטל ממנה כשהיא עומדת ואמרינן
נמי בהמוציא (לקמן דף פ.) הוציא דיו כשיעור שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב כתיבתם זו היא הנחתם משמע דוקא כתבן שהניחן במקום שישארו שם לעולם
אבל אם שפך כללי אחר לא חשיב הנחה כיון שהוא מהלך:

6. רמב"ן על שבת דף ה/ב

או דלמא בתר כלי אזלינן והא לא נח. ק"ל והא אמרינן במס' ב"מ פ"ק אלא מעתה היה מהלך בספינה וקפצו
דגים ונפלו לתוך הספינה ה"נ דלא קני, ומהדרינן מי דמי התם ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטו לה, ולא
קושיא היא כלל, דהתם כל חצר שאינה מהלכת קניא וספינה אינה מהלכת אלא מיא ממטו לה, **אבל גבי שבת**
הנחה בעי' והא ניידא ולא נייחא:

7. שערים מצויינים בהלכה - דף ה

שמן שצף ע"ג היין וכו'. כתב בראש יוסף,
דיש להסחפק בקרח וגליד על פני
המים, ונטל הקרח והוציאו לחוץ בשבת, אי
חשיב עקירה, או דילמא דוקא מים ע"ג מים
היינו הנחתן, ולא קרח צף על פני המים,
ובשו"ע (או"ח הלכות נט"י סי' קס ויו"ד סי'
רא), מבואר דלכמה דברים חשיב קרח כמים,
וצ"ע דאפשר דלא הוה הנחה לגבי שבת. ועי'

8. ילקוט שמעוני ישעיהו - פרק נה - רמז תפ

מה שמן אין יכול להתערב במשקין אחרים אף ישראל ואבדיל אתכם מן העמים

9. מדרש רבה דברים פרשה ז פסקה ג

ד"א מה השמן הזה אין יכול להתערב במשקין אחרים אף ישראל אין יכולין להתערב בעובדי כוכבים מגין
שנא' (ויקרא ב) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי דבר אחר מה השמן הזה אפי' אתה גותן אותו בכמה
משקין הוא נעשה עליון על כולם כך הן ישראל עליונים על כל עובדי כוכבים ... דבר אחר אמר ר' יהושע
א"ר נחמן כל מי שבא לבית הכנסת ושומע דברי תורה זוכה לישב בין החכמים לע"ל שנא' (משלי טו)
אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין:

10. תוספות מסכת שבת דף ק עמוד א

פירות מבטלי מחיצתא - וא"ת ומ"ש מדבילה שמינה דאמרינן לעיל דלא מבטלי ואביי דהכא אית ליה שינויא
דבדבילה שמינה שנו כדאמר בפ"ק (דף ז:): זימנין משני ליה בכותל דלית ביה חור ובדבילה שמינה כו' וי"ל
דבילה אינה עומדת כל כך להתבטל שם בכותל כמו שרגילין לבטל פירות בבור כעין תבואה אי נמי דבילה
דבר מועט הוא ולא מבטלא אבל בור מלא פירות או חציו מבטל רה"י וה"ה דגרעין אחד או דבר מועט לא
מבטל רה"י וא"ת היכי ממעטי הני פירות והא אמר בפרק חלוון (עירובין עח:): כל דבר הניטל בשבת אינו ממעט
ואפי' איירי הכא בטל שאין ניטל בשבת מ"מ כיון דניטל מן התורה הזורק לתוכו אמאי פטור ואומר ר"י דמן
התורה ממעט כל דבר ואפילו הניטל ומדרבנן הוא דגזרו דדבר הניטל אינו ממעט ולהכי לא קאמר מותר לזרוק
בתוכו אלא קאמר הזורק לתוכו פטור משמע דאיסורא דרבנן איכא ואפילו בחריץ שבין שתי חצרות אמרו דדבר
הניטל אינו ממעט אע"ג דהוי לקולא דלא אסרי אהדי אבל ק"ק דבפרק חלוון (שם) מייתי על בית שמילאוהו
תבן דהוי לענין אהל דאורייתא.

11. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף ק עמוד א

מלאה פירות. פירוש מאמש זורק על גביהן היום, אבל לא קאמר דאם זרק בה פירות שיבטלו מחיצתא דהא
אמרינן לעיל בדבילה דלא מבטל לה מחיצתא, וא"ת פירות דמאמש נמי למה מבטלין מחיצתא והא דעתו לפנותן

ואינן שם אלא להצניען, פירש רבינו האיי גאון ז"ל בשאין דעתו לפנותן אלא שמבטלן שם, ולדבריו אע"ג דאין אדם עשוי לבטל פירות בבור ובטלה דעתו אצל כל אדם, ולגבי סוכה אמרו (סוכה ד' א') בא למעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט דבטלה דעתו אצל כל אדם, לגבי שבת הוי מיעוט, ובתוספות פירשו בפירות של טבל שאינו יכול לסלקן משם כל אותה שבת ובטלין הם ליומן שם, ויש מפרשים דאע"ג דלא בטלן כלל משום דפירות מבטלין מחיצות דמחיצות ניכרות בעינן בעומק ורוחב בשעת זריקה והכא ליכא, אבל מים לא מבטלי היכר מחיצות.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

מים לא מבטלי מחיצתא. עי' במגיד משנה (שבת פי"ד הכ"ג) הטעם, משום שאדם מסתכל בתוכו ורואה המחיצות, וה"ה שאר דברים לחים שאפשר להסתכל בתוכו והמחיצות ניכרות, משא"כ פירות שאין המחיצות ניכרות בו. וכעין זה כתב רבינו חננאל לעיל (טז): דמה"ט גזרו טומאה על כלי זכוכית כשנגע הטומאה גם מגבו, אע"ג דדומים לכלי חרס, משום שנראה תוכו מגבו. והמאירי כתב הטעם דכשזורקים חפצים במים משתקעים ויורדים למטה, משא"כ פירות ולפ"ז כל דבר לח כגון יין ושמן, אפי' א"א להסתכל בתוכו לא מבטלי מחיצה.

13. דף על הדף שבת דף ק עמוד א

בגמ': בור ברה"ר עמוקה עשרה ורחבה ארבעה מלאה מים וכו'.

עיין במגיד משנה (פי"ד משבת הכ"ג) שכתב דהחלוק בגומא בין מלאה מים שהזורק לתוכה חייב למלאה פירות שהזורק לתוכה פטור, שבמלאה מים וכל הדברים הלחים נראין המחיצות ובמלאה פירות אינן ניכרות, וז"ל: וחלוק המים והפירות נראה ה"ה כל דבר שאדם מסתכל ורואה בתוכו דינו כמים, וה"ה לכל הדברים הלחים הרבה והדברים היבשים דינן כפירות, והטעם בזה לפי שאין המחיצות ניכרות, עכ"ל.

וכתבו בשו"ת חת"ס (סי' פט) ובשפת אמת (כאן) דלפ"ז אם הבור מלאה זכוכית לא בטלי מחיצתא, כיון דהמחיצות ניכרות בתוכן. וכתבו האחרונים דלדעתו גם להיפוך אם הבור מלאה מים עכורין בטלי מחיצתא, כיון דאין במחיצות ניכרות.

אבל בשו"ת אבני נזר (סי' רע"א בסופו) ביאר דברי המגיד משנה דבעינן שיהי' ניכר ההבדל בין מחיצות הבור לבין המילוי, ובלח ניכר ההבדל, משא"כ כשהבור מלאה פירות אז נראה הכל כהמשך אחד. ולפ"ז גם במים עכורים כיון שהוא לת הרי זה ניכר ומובדל ממחיצות הבור, ועיין עוד בשו"ת אבני נזר (ח"מ סי' ע"ב).

14. תוספות הרא"ש מסכת שבת דף ק עמוד א

תניא נמי הכי הזורק מן הים לסרטיא וכו' ר' שמעון אומר וכו', מדר' שמעון מייתי ראייה וסובר דרבנן לא פליגי עליה אלא איהו מפרש מילתייהו.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

תנ"ה הזורק מן הים לאיסרטיא פטור, ר"ש
אומר אם יש שם עמוק עשרה ורחב
ד' חייב. פרש"י ושמעין מדר"ש דמים לא
מבטלי מחיצה. והקשו הרשב"א והריטב"א,
מאי מייתי ראייה מדר"ש, אדרבה מדרבנן
דסברי דפטור מוכח דמים מבטלי מחיצה.
ותירצו, דאי עיקר פלוגתייהו דרבנן ור"ש אי
מים מבטלי או לא, לא היו להם ליפלוג בבור
שבים, אלא בבור מלא מים דעלמא, דבהכי
מתברר פלוגתייהו טפי, אלא הכא עיקר
פלוגתייהו כשיש בור עמוק עשרה ורחב ד'

בים, אי קובע מקום לעצמו, דרבנן סברי דבטל
לגבי הים שהוא כרמלית ולכן פטור, ור"ש
סובר דקובע מקום לעצמו והוא רה"י, אע"ג
דיש שם מים, דמים לא מבטלי מחיצה, ולכן
מביא ראייה מר"ש דאית ליה הכי.

16. דף על הדף שבת דף ק עמוד א

בגמ': תל המתלקט עשרה מתוך ארבע כו'.

בשול"ת חכם צבי (סי' ה') כתב וז"ל: שאלה עיר אייא שקורין האג בארץ האלאנדייא. אשר אין לה חומה סביב,
אלא שחריץ עמוק הרבה יותר מעשרה טפחים ורחב הרבה מארבע טפחים מקיפה סביב, האם נאמר חריץ זה
הוא חומתה, והותר ע"י חריץ זה בעירוב כדרך כל העיירות אשר להן חומה סביב, או אין כח חריץ זה יפה ככח
חומה גבוהה עשרה על פני הארץ להתיר הטלטול בעיר בשווקים וברחובות כו' ע"כ השאלה.

והשיב שם בחכם צבי באריכות דאין שום הבדל בין אם היתה מוקפת חומה מסביב, או שהיא מוקפת חריץ
מסביב, וכדאמרינן הכא בסוגיין תל שהוא מתלקט עשרה מתוך ד' וזרק ונח על גביו חייב, דהויא רשות היחיד,
והביא הך דלעיל ו' ע"א גדר (פירש"י כותל) שהיא גבוה י' ורחבה ד' הרי זו רשות היחיד ופירש"י שם ע"ב הטעם
משום דאמרינן מד' צדדים גוד אסיק פני המחיצות על ראשו, ונמצא ראשו מוקף ד' מחיצות מסביב וחללו ד'.

אולם עיין שם עוד בחכם צבי (סי' טז) שנשאל על מדינת אנגליא המוקפת בים סביב, והיא גבוה מן הים כמה
וכמה, אם נימא דהוי הכל רשות היחיד, ובזה פסק דאינה רשות היחיד, והוא על פי מה שכתבו התוס' עירובין דף
כ"ב ע"ב (ד"ה דלמא) דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם, אפילו רבנן מודו דאתו ורבים ומבטלי מחיצה.

והחילוק מבואר, דבמדינת אנגליא הצוקים שעל חופי הים, אמנם הם מחיצות, אבל הם נעשו מאליה, משא"כ בעיר
האג שחפרו חריץ מסביב לעיר, הוי מחיצה בידי אדם, ושפיר הוי מחיצה.

17. שו"ע אורח חיים - סימן שמה: יט

גדר כרמלית שלא יהא פחות מארבעה על ארבעה ואינה תופסת אלא עד עשרה, ולמעלה מעשרה הוי מקום
פטור, וימים ונחלים ממיא משחינן הלכך הנוטל מהם מעל פני המים עד עשרה באויר, הוי כרמלית; למעלה
מעשרה באויר, הוי מקום פטור:

18. ספר מגן אברהם על או"ת סימן שמה:

(יד) ממיא משחינן. וא"ת הא מיא לא מבטלי מחיצתא כמ"ש סי"א וא"ל מפני שהספינות שטות ע"פ המים
מבטלי מחיצתא דא"כ ליהוי ר"ה וי"ל דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה י' מתוך ד"א לא הוי
רה"י כמ"ש סי"א ור"ה נמי לא הוי שאינו נוח תשמיש הליכתו מפני המים ואם יש גומא בים עמוקה י'
ורחבה ד' הזורק לתוכו חייב כדאיתא בגמ' דף ק' (ע"א בשם רא"ם) ונ"ל דאפילו שעמוקה י' הוי כרמלית דרבנן
כמו קרקע ותל בסי' שע"ב ועסי' שע"ג ס"ג:

19. ריטב"א על מסכת עירובין דף כב/ב

שם דהא מקיף ליה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא פי' כמין גם. וכולי עלמא נמי לא ניחייב דהא מקיף ליה
אוקיינו' פי' דכל שהוא עמוק עשרה טפחים חשיבא מחיצה כדאי' בפ"ק דשבת ובכל דוכתא ולהכי פרכינן דכיון

דאמרת דאפ"ה המחיצות מרוחקים כל כך דין רשות היחיד א"כ אין רשות הרבים בעולם א"א וק"ל עד אימתו והא מרוחקים שיהו חשובות מחיצות לשוייה רשות היחיד דהא אמרינן דקרפף יותר מבי' סאתים בהוקף אפילו שלא לדירה רשות היחיד הוא מן התורה וכמה יהא שיעור אותו יותר מבית סאתים אומר רבינו הרב הגדול ז"ל דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות דאע"ג דלגבי שבת לא בעינן מחיצות הניכרות לדירתו כדאיתא בפ"ק דסוכה אפ"ה בעינן שיראה עצמו תוך מחיצות:

20. ספר אור שמח - הלכות שבת - פרק יד - הלכה כד

פירוש כיון דהמים הולכים בשטף ובמרוצה מבטל דין רשות היחיד מיניה לכן ים אף על גב דעמוק עשרה ומחיצות הים מתלקטין עשרה מתוך ד' מכל מקום שטף המים מבטל המחיצות כיון דאי אפשר לדלות המים ולעצור בעד השטף וכן ברקק מים שעובר במרוצה ולא דמי לבור ברשות הרבים עמוק י' ורחב ד' דמים לא מבטלי מחיצה, וכפי הנראה מרבינו סבר גם בבור עמוק בים כיון דשטף מי הים עובר ומכסהו סבר דפליגי רבנן על ר"ש והוי כרמלית מן התורה ולכן לא זכר זה רבינו ויעויין פמ"ג סימן שמ"ה אות י' יא' שנסתבך בזה:

21. ריטב"א על מסכת שבת דף ק/ב

אלא כי היכי דלהוי ליה היכירא פ"ה כדי שלא יהא סבור שיהא המים כרמלית ויבוא לטלטל מכרמלית לרשות היחיד אבל השתא דמצריכינן ליה ז"ז משאל שאיל ומידע ידע:

22. פני יהושע על שבת - דף ק ע"ב

בגמרא אתמר ספינה ר"ה אומר מוציאין הימנה ז"ז כל שהוא וממלא וכו' קסבר כרמלית מארעא משחינן (וז"ז) [דז"ז נמי לא ליבעי אלא] כי היכי דלהוי ליה היכירא. ונראה דהא דבעינן הכא היכירא טפי משאר מקום פטור דעלמא היינו משום דכל מקום פטור דעלמא נראה וניכר לכל אדם ולא שייך לגזור אטו כרמלית משא"כ הכא שהמים מכוסין ואינו ניכר אם עמוקים עשרה או לא אלא ע"י הולכת ספינה מש"ה שפיר שייך לגזור אטו משום שאין עמוק י' ומכ"ש לפי מאי שמחלקין התוס' בד"ה גמירי בין ספינות קטנות לספינות גדולות וק"ל:

23. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שנה

(א) <א> גזוזטרא (פירוש דף או בנין בולט מתוך הבתים חוצה) שהיא למעלה מן המים, * א וחלון פתוח לה מן הבית. (ב) אין ממלאין ממנו אלא אם כן ב עשה לה מחיצה כל סביבה; (ג) או יעשה המחיצה ג סביב הנקב שדולים דרך שם והוא שיהא בו <ב> ארבעה על ארבעה. ואין חילוק בין אם יעשנה (ד) למטה מחוברת לה בין אם יעשנה (ה) על גבה, וכיון שעשה מחיצה <ג> מותרין גם * (ו) ד לשפוך ממנה. וכן ההולך ה בספינה (ז) אינו יכול למלאות אא"כ יעשה לה דף (ח) ארבעה על ארבעה, ועושה בו נקב וממלא דרך שם, * ואינו צריך לעשות לו מחיצות אלא אמרינן כוף הצדדים וגוד אחת מחיצתא, (ט) <ד> שהקילו בספינה מפני שאינו יכול לעשות שם מה שיעשה בבית. והני מילי (י) כשהוא בתוך י"ט, אבל אם דופני הספינה (יא) גבוהים עשרה מעל המים מוציא * <ה> ז"ז כל שהוא (יב) ועושה בו נקב וממלא דרך שם, שהרי דרך * ז אויר מקום פטור הוא ממלא * וסגי בהיכר ז"ז <ו> ומימיו (יג) ח יכול לשפוך (יד) על דופני הספינה והם יורדים (טו) לים, דכיון דלא זרק להו להדיא לים אלא מכחו הם באים, כחו בכרמלית לא גזרו. הגה: (טז) ועיין לקמן סוף סימן שנ"ז. שתי ספינות זו אצל זו אסור לטלטל מזו לזו * (יז) אלא א"כ ט קשורות (יח) י זו בזו או אא"כ הם (יט) יא גבוהים מן המים י', * (כ) וצריכים לערב ביחד אם הם של שני בני אדם (מרדכי פרק הזורק).

24. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף ק עמוד ב

הא דאמר רב הונא כרמלית מארעא משחינן לא פליגא אדאביי דאמר לעיל (ע"א) מיא לא מבטלי מחיצתא, דהתם הוא ברשות היחיד שעולה עד לרקיע וכיון דמיא לא מבטלי מחיצתא נמצא זה משתמש ברשות היחיד, אבל בכרמלית שאוירו הוא מקום פטור כי שקיל למעלה מעשרה טפחים אי מארעא משחינן על כרחין פטור, ולא משום דמיא מבטלי מחיצתא אלא משום דרשות כרמלית לא סליק טפי מעשרה טפחים, ורבה רב חסדא דאמרי ממיא משחינן לאו משום דמיא מבטלי מחיצתא אלא משום דסבירא להו דמיא נמי רשות הן לעצמן כל שהן בכרמלית, אבל ברשות היחיד לא.